

Мельник І. М. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ У МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасному суспільстві зростає роль новітніх методів, прийомів і технологій, що потребує системи виховання та освіти, здатної адекватно відповідати на мінливі запити суспільства.

Новація, інновація, нововведення – визначення цих понять різними авторами розкриваються по різному.

Нововведення у вихованні та освіті – це може бути педагогічний метод, засіб, методика, технології, програми та ін. Під нововведенням найчастіше розуміють цілеспрямовану прогресивну зміну (тобто певний процес). В інших випадках нововведенням називають саме засіб, який змінює систему після його введення у неї [5, с. 2].

В. Химинець, М. Кірик стверджують, що нововведення – це саме засіб (нова методика, метод, навчальна програма, технології та ін.), а інновація – це процес освоєння цього засобу [6, с. 78].

На думку Л. Калуської, інновація і нововведення – це тотожні поняття. Вона розглядає інновацію як впроваджене нововведення [5, с. 21].

Існуючі рівні новизни в освіті та вихованні визначаються залежно від ступеня змін, що вносяться до навчально-виховного процесу або системи освіти. Виділимо рівні нововведень в навчально-виховній системі.

1. Удосконалення – перетворення, заміна одного або декількох елементів навчально-виховного процесу.

2. Раціоналізація – постановка нового правила використання відомих педагогічних засобів, які вирішують традиційні завдання.

3. Модернізація – зміна деяких елементів, які існують у системі виховання та освіти.

4. Евристичне рішення – знаходження нового способу розв'язання педагогічних проблем, розробка і використання невідомих раніше педагогічних методів, засобів, форм для вирішення педагогічних завдань.

5. Педагогічний винахід – нові засоби, технології для здійснення виховання і навчання.

6. Педагогічне відкриття – встановлення рішення нового педагогічного завдання, яке приводить до нового оновлення освітньо-виховної системи в цілому або якісного поліпшення її елементів [1, с. 158].

Інновація як засіб і процес передбачає введення чогось нового. Якщо розглядати педагогічний процес, то інновація означає введення нового в мету,

зміст, методи і форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності педагога та вихованця.

Самі по собі інновації виникнути не можуть, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих педагогів і цілих колективів. У роботах А. Хуторського специфічність інновацій в освітньо-виховній системі проявляється в наступному [7, с. 75]:

1. Інновація завжди містить нове рішення актуальної проблеми;
2. Використання інновацій призводить до якісної зміни рівня розвитку особистості дитини.
3. Впровадження інноваційних технологій викликає позитивні зміни інших компонентів системи освітнього закладу.

Найважливіші складові педагогічної інновації (за П. Щедровицьким) [8]:

1. Наявність відповідної дослідної частини;
2. Наявність відповідного проектного компоненту;
3. Наявність відповідного управлінського компоненту.

Педагогічна інновація визначається як зміна, спрямована на поліпшення розвитку, виховання і навчання учнів. Поняття «педагогічна інновація» та «інновація в освіті» є синонімами [8, с. 213].

Зміст поняття «педагогічна інновація» знаходиться на етапі становлення і має різне тлумачення у дослідників. Так І. Дичківська стверджує, що зміст педагогічних інновацій включає три групи понять та ідей. У першій групі відкривається специфіка створення педагогічних нововведень, їх джерела, міра новизни. У другій групі вивчаються проблеми сприйняття, оцінки та освоєння нововведень працівниками педагогічної діяльності. У третій групі підсумовуються дані про застосування нового в освіті [4, с. 110].

На думку П. Щедровицького поняття «інновація» в освітньо-виховній системі застосовується в таких п'яти сенсах як [8, с. 217]:

1. Зміна психологічної атмосфери в навчальному закладі, яке визначається новими цілями і цінностями освіти та виховання.
2. Активне використання давно розроблених педагогічних систем (система Л. Занкова, Д. Ельконіна, В. Давидова, М. Монтессорі).
3. Створення нових технологій проектування, управління та навчання в навчальних закладах, які займаються інноваційною діяльністю.
4. Залучення інноваційними навчальними закладами нових фінансових, інформаційних механізмів.
5. Педагогічна робота характеризується особливостями стійкої творчої діяльності і здійснює позитивний вплив на всі частини навчально-виховного процесу [8, с. 218].

За характером походження Д. В. Алфімов розділяє інноваційні процеси, що відбуваються в галузі освіти, на два типи. Перший тип – це інновації, що відбуваються здебільшого стихійно, без прив'язаності до потреби, яка їх викликає. Другий тип інновацій – це, ті, які є підсумком усвідомленої та цілеспрямованої діяльності, побудованої на нових ідеях і принципах. Результат цієї діяльності – інноваційна педагогіка [1, с. 159].

Також нововведення можна згрупувати за типом інноваційного потенціалу. Цей поділ притаманний багатьом західним дослідникам. Нововведення володіє потенціалом. Потенціал – це комплекс змін, здійснюваних ним впродовж свого життєвого циклу. Можна розділити потенціал нововведення за ступенем новизни на два типи [5, с. 72]:

– радикальні нововведення, які відкривають нові засоби задоволення нових або наявних раніше потреб і привносять якісні зміни в способи людської діяльності.

– модифікуючі нововведення, які дозволяють удосконалювати існуючі практичні засоби для швидкого задоволення поточних змін суспільних потреб.

Вивчення педагогічної літератури і проведений аналіз різних інновацій дозволяє виділити такі джерела створення нововведень в освіті:

1. Передовий педагогічний досвід – причина появи нових методик, технологій, що несуть позитивні зміни в педагогічну практику.

2. Фундаментальні та прикладні дослідження у сфері педагогічних дисциплін (педагогіка, дидактика, індивідуальні методики навчання, історія педагогіки, порівняльна педагогіка).

3. Досягнення прилеглої до педагогіки дисципліни (психології, соціології, філософії, культурології та ін.).

4. Закони, постанови, проекти, програми, які пропонуються урядовцями, адміністраторами, політиками.

5. Глобальні освітні процеси в країні та світі .

Можна розділити такі типи інновацій за глибиною утворених змін:

– модифікуючі інновації сприяють незначному покращенню підсумкового продукту, процесу. Допомагають в деякій мірі поліпшити результат,

– покращуючі інновації дозволяють домогтися значних переваг і поліпшень, не ґрунтуючись на принципово нових технологіях і підходах,

– проривні інновації ґрунтуються на фундаментально нових технологіях і підходах. Вони дозволяють виконувати необхідні функції новим способом, який набагато кращий від минулого,

– інтегруючі інновації використовуються з поєднанням перших трьох груп інновацій. Вони забезпечують виконання заключного етапу інноваційного процесу: реалізацію необхідних перевірених практикою (технологій, знань методів) [1, с. 160].

Останнім часом все частіше порушується питання про реалізацію інноваційних технологій у закладах дошкільної освіти, оскільки впровадження інновацій у роботу закладу дошкільної освіти – найважливіша умова вдосконалення та реформування системи дошкільної освіти.

Використання в навчально-виховному процесі сучасних педагогічних технологій, таких як навчання у співпраці, проєктивна методика, інтерактивна взаємодія, використання нових інформаційних технологій, допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід до дітей дошкільного віку, забезпечуючи індивідуалізацію та диференціацію педагогічного процесу з урахуванням їх здібностей та рівня розвитку.

Інновації в освітньому закладі втілюються у вигляді нових або поліпшених форм, методів і технологій організації навчально-виховного процесу, задіяних в практичній педагогічній діяльності та спрямованих на їх поліпшення. Інноваційні зміни в дошкільній освіті проводяться за наступними напрямками: формування змісту освітніх стандартів нового покоління; розробка та реалізація нових технологій навчання; створення умов для сприяння у самовизначенні особистості; зміна в образі діяльності та стилі мислення у всіх учасників освітнього процесу.

Педагогічні інновації можуть змінювати та вдосконалювати процеси виховання та навчання. Інноваційні методи поєднують прогресивні креативні технології та стереотипні елементи освіти, які довели свою ефективність у процесі педагогічної діяльності [5, с. 52].

Загальновизнаною інновацією у сфері мовленнєвого розвитку дитини є методика, методи та прийоми А. Богуш та Н. Гавриш [3]. Ця методика увібрала в себе та враховує усі новітні підходи і технології, які пропонуються в педагогічній сфері. Творчий мовленнєвий розвиток засобами використання інноваційних методів роботи з казкою Л. Фесюкової . Комунікативний розвиток за інноваційною технологією Т. Піроженко (система критеріїв та методика діагностики мовної комунікації дитини) [2]. Інноваційні методи і прийоми з навчання дошкільників розповідям за ілюстраціями О. Білан (система роботи із старшими дошкільниками). З метою формування та активізації зв'язного мовлення дошкільників, використовуються також і такі інноваційні методи, технології та прийоми як наочне моделювання; ІКТ; синквейн; мнемотехніка; кінзіологія; біоенергопластика; ТРВЗ; LEGO-технологія [5, с. 47].

Отже, інноваційні методи – це нові способи, технології, прийоми взаємодії педагогів і вихованців, які забезпечують ефективність досягнення результату педагогічної діяльності. Під цим твердженням ми розуміємо впровадження інноваційних технологій мовленнєвого розвитку. Оскільки, мовленнєвий розвиток вимагає особливого підходу та застосування нових методик, адже традиційні не приносять належного ефекту і не сприяють якісному розвитку мовлення дітей, то з метою розвитку мовленнєвої активності необхідним є застосування креативних методик та інноваційних прийомів ігрової спрямованості.

Список використаних джерел:

1. Алфімов Д. В. Інноваційна освітня система: шляхи відродження. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: Збірник наукових праць / Ред. кол. Л. І. Даниленко та ін. Київ: Логос, 2010. С. 158-160.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під науковим керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байер О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. Київ: Либідь, 2021. 37 с.
3. Богуш А., Гавриш Н. Вчимося розповідати. Складання розповідей за серіями сюжетних картин на основі літературних творів : навч. метод. посіб. Київ: МЦФЕРУ країна, 2013. 32 с.

4. Дичківська І. М. Принципи управління інноваційними процесами у навчальних закладах. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. *Педагогічні науки*. 2012. №22(1). С. 110-117.
5. Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: посібник на допомогу дошкільним працівникам / авт.-упор.: Л. Калуська, М. Отрощенко. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 376 с.
6. Химинець В. В., Кірик М. Ю. Інновації в початковій школі. Ужгород, 2008. 342 с.
7. Хуторський А. В. Педагогічна інноватика: методологія, теорія, практика. Харків : Вид. група «Основа», 2005. 222 с.
8. Щедровицький Г. П. Філософія. Наука. Методологія. Київ : 2007. 459 с.